

Välkommen - Welcome - Willkommen

🇸🇪 Välkommen till Porfyr- & Hagströmmuseet i Älvdalen. Här finns både unika samlingar av konstverk i porfyrsten och av Hagström tillverkade instrument. Porfyrsten räknas till en av de hårdaste bergarterna i världen och lämpar sig därför bra till att slipa och polera. Firma AB Albin Hagström hann med att tillverka över 1 miljon dragspel, gitarer och PA-anläggningar under sin verksamhetstid i Älvdalen. Deras gitarer har använts av både Elvis, ABBA, Frank Zappa m fl. På museet finns bl a en kopia av Elvis gitarr Viking 2. Besök denna industri- och kulturskatt som under sin storhetstid exporterade varor över hela världen.

🇸🇪 Welcome to Porfyr- & Hagströmmuseet in Älvdalen. Here you find unique collections of works of art in porphyry together with the famous Hagström instruments. Porphyry is one of the hardest kinds of rock and thus highly suitable for working and polishing. Firma AB Albin Hagström produced more than one million accordions, guitars and PA systems during the company's business era in Älvdalen. The Hagström guitars were used by legends such as Elvis, ABBA, and Frank Zappa and the museum displays a copy of Elvis' guitar 'Viking 2'. Welcome to this museum of industrial and cultural treasures which, during their days of glory, were exported all over the world.

🇩🇪 Herzlich willkommen bei uns im Porfyr- & Hagströmmuseum in Älvdalen. Hier befinden sich sowohl einzigartige Sammlungen von Kunstwerken aus Porfyr als auch von der Firma Hagström hergestellte Instrumente. Der Stein Porfyr zählt zu den härtesten Gesteinen der Welt und kann aus diesem Grund ausgezeichnet geschliffen und poliert werden. Die Firma AB Albin Hagström produzierte während ihrer Schaffenszeit in Älvdalen über 1 Million Akkordeons, Gitarren und PA-Anlagen. Ihre Gitarren wurden von Elvis, ABBA, Frank Zappa und vielen anderen verwendet. Im Museum befindet sich u.a. eine Kopie der Gitarre Viking 2 von Elvis. Statten Sie dieser ehemaligen Industrien gerne einen Besuch ab, die gleichzeitig ein Kulturschatz ist und während ihrer Blütezeit in die ganze Welt exportierte.

Porfyr- & Hagströmmuseet

Foto: Anders Berke - Produktion: b64.nu

Porfyr- & Hagströmmuseet

Porfyr- & Hagströmmuseet

För information om öppettider och prisinformation, kontakta Porfyr- & Hagströmmuseet.
Tel: +46(0)251-804 02
E-mail: porfyr-hagstrom.museum@alvdalen.se
www.alvdalen.se

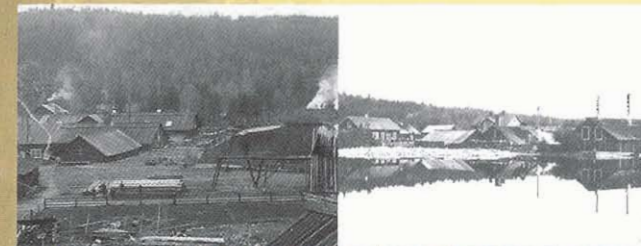
Porfyrmuseum

På museets porfyravdelning finns en varierande samling av stora och små föremål som framställts i denna vulkaniska bergart som bildades för ca 1,7 miljarder år sedan. Porfyren finns endast på ett fåtal platser i världen och klassas som en av de hårdaste existerande bergarterna. På Mohs hårdhetsskala har porfyren 7 och diamant 10. Det är just hårdheten som gör den lämplig att slipa och polera till fantastiska konstverk. Porfyren var under 1700 - 1800-talet en viktig industriell produkt för bygden, men övergick senare till att bli ett avancerat hantverksarbete, där flera erkända arkitekter och formgivare visat intresse för bergarten och dess komplexitet och möjligheter. Inne i museet hittar ni en stor mängd unika pjäser samtidigt som vi visar hur arbetet med de olika stenblocken genomfördes i olika porfyrverk. I museet finns även en butiksdel med många vackra porfyrsmuckor och souvenirer.

Hagströmmuseet

Hagström från Älvdalen är en unik musik- och industrisaga som under sin 40-åriga existens kom att bli betydande i Sverige och världen. Firma AB Albin Hagström hann under sin verksamhetstid tillverka mer än en miljon dragspel, gitarrer och PA-anläggningar. De såldes i 48 egna butiker i Norden och av åtskilliga agenter över hela världen. Hagström blev världsberömt för sin kvalitet och design och storheter som Elvis, Frank Zappa, ABBA och Larz-Kristerz har skaffat Hagströmgitarrer tillverkade i Älvdalen. I museet finns idag en stor samling av olika dragspel och gitarrer, bl a en kopia av Elvis gitarr Viking 2. Här kan ni även se hur instrumenten tillverkades i fabriken. Välkommen att uppleva en musikskatt utöver det vanliga.

Myrsmalmen från Älvdalen

På 1700 - 1800-talen utvanns järnmalm ur myrarna i skogarna runt omkring i Älvdalens socken. På museet finns en utställning som beskriver hur denna process gick till och även hur livet var för arbetarna som hade det som levebröd, och deras familjer. Här finns också en utställning om Långö Liebruk. Mellan åren 1805-1911 var det en viktig industriort med bl a egen skola, där man förädlade järnmalm till olika verktyg och andra nyttoföremål som tex liar och järnskruv. Inne i museet finns även en modell uppbyggd av en blåsta, vari man framställde järnet.

Hårtavla.

Passen gäller för 6 månader, men ofta reser samma flickor år efter år, även efter att de ingått äktenskap. 1830 uppger man som resans ändamål tillverkning och försäljning av tagelringar.

Under ett niodår reste nästan 200 män, kvinnor och barn ut som hårbetare.

Två hårkullor.

Många av dagens hårkullor härstammar från dessa pionjärer. Rytta Mait Jönsson gift Heiberg i Danmark, till exempel, återvände till Våmhus med sina barn när maken dog. Hennes döttrar for till Danmark, Tyskland och Baltikum som hårkullor och sedan emigrerade flera av dem till Maine i USA där de fortsatte med sitt hantverk. Carolina Heiberg som blev gift i Våmhus är anmoder till Erika Borbos och Lena Rytta.

Johanna Heiberg.

Hårkullornas färder.

Fram till 1848 var hårhandeln reglerad av perukmakarskrået, som hade ensamrätt på all handel med hår. Grupper av unga kvinnor ger sig av från Våmhus redan 1824. Vad de sysslar med framgår inte av passen på grund av restriktionerna. Bland det total som åker finns Säs Karin Hansdotter och Grymb Karin Svensdotter, vars resmål är Finland. Året därpå reser de igen till Finland, medan andra reser till Tyskland, Norge eller England. 1827 utökas grupperna till ett 25-tal och Danmark tillkommer som resmål.

Unga lär sig konsten.

Numera ges kurser i hårbete till flickorna i klass 6 i Våmhusskolan. Under de senaste åren har över 100 flickor (och en pojke) fått sin första utbildning genom detta projekt kallat "Hårkullornas barn" och de har kunnat förfärdiga armband, halsband eller örhängen.

Summary in English

This statue at Våmhus represents the hundreds of young women who travelled from Bonäs and Våmhus (Mora) to many countries in northern Europe, to create ornaments of human hair, in fashion for over 100 years.

Beginning in 1824, women from Våmhus travelled to Finland, the Baltic, Norway, England and Denmark, and later to Russia, in order to make hair jewelry for customers who provided their own hair, jewelry that became heirlooms for coming generations.

The Hairworkers Society was founded in 1994 for the purpose of preserving the art of hairwork. The members make hair jewelry on order and give demonstrations and lectures. The art can be seen at Gammelgården (Farmstead Museum) or at Myrans Hemslojd (crafts shop). Demonstrations have been given in many of the countries that were visited by hairworkers in the 19th century.

Våmhus lies in central Sweden 13 km north of Mora, west of lake Orsa.

Hårkullornas förening (The Hairworker's Society)

Idé & text: Joanna Svensson, Orsavägen 2, 792 96 Våmhus, Sweden

Hårkullestatyn, Ada Rytta t.h, Joanna Svensson t.v.

Denna staty av Arvid Backlund, vänd mot söder ut mot världen, representerar alla de företagsamma kvinnor vars arbete gjorde att de kallades hårkullor. Statyn var en gåva av byggmästare Anders Diös, vars mor och mormor var hårkullor.

Av kvinnans prydnad, håret, kunde göras ett smycke eller en blomstertavla, ett bestående minne för dem som älskade henne och för kommande generationer. Delikat och skift men samtidigt starkt och hållbart, förblev detta mode populärt under hela 1800-talet.

Dess popularitet avtog under 1900-talets första decennier, men i Våmhus levde konsten vidare.

I dag är det Hårkullornas förening som vårdar detta tvåhundraåriga konsthantverk och dess historia.

English text on back page.

Första samlingen med Hårnätet.

Hårkullornas förening "Hårnätet" bildades 1994. Föreningsstadgar antogs några år senare. Medlemmarna är alla bosatta i Våmhus eller Bonäs eller är våmhusättlingar. Förutom hårkonst och hårkullornas historia vill medlemmarna även värna om våmhusdräkten och våmhusmålet.

Hårkullorna demonstrerar konsten på Gammelgården och Myrans Hemslöjd i Våmhus och på andra platser.

Ung hårkulla.

Dagens hårkullor har gjort visningar i många av de länder som var resmål på 1800-talet, Danmark, Tyskland, England, Norge, Finland och USA. Överallt väcker det förundran att hårkonsten har funnits kvar i Våmhus fram till idag i en obruten tradition.

Visningar och föredrag kan beställas.

Våmhus ligger 13 km norr om Mora kyrka.

Hårkullor utanför Victoria & Albert Museum, London.

Några hårkullor Some hairartists

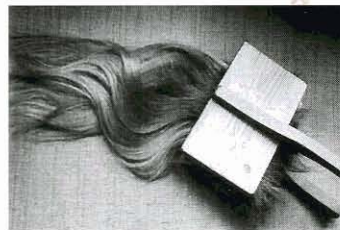
Anita Sjöberg, Våmhus
0250-451 24, 070-678 73 29
Sara Sjöberg
070-428 89 22
Josefin Sjöberg
070-623 57 59
e-mail: sjoberg87a@hotmail.com

Elisabeth Eriksson, Våmhus
Tagelsmycken
0250-454 74, 070-554 58 65

Erika Borbos Rindevall, Saltsjö-Boo
073-449 61 05
e-mail: erika.br@globalnet.net

Lena Rytter, Stockholm
070-205 41 15
e-mail: lena.rytter@unilever.com

Carolina Magnusson, Malmö
0417-400 38, 073-559 52 54
e-mail: carmagina@rediffmail.com

Sara Berglund, Våmhus
0250-458 25, 070-631 17 91

Marie Heed, Sollerön
0250-213 70, 070-657 05 63

Mirjam Claar
e-mail: piano_am@hotmail.com

Rakel Claar, Jönköping
036-860 41 87
e-mail: rakeliam@hotmail.com

Joanna Svensson, Våmhus
0250-455 73
(Myrans Hemslöjd)
e-mail: johair@hotmail.com

Helena Bogg, Orsa
070-278 50 87
e-mail: hellyice@msn.com

Helen Martis, Våmhus
070-597 89 84
helen.martis@utb.mora.se

Gerd Dahl, Mora
0250-171 15, 070-293 40 04
e-mail: gerd_dahl@hotmail.com

Gulli Matsson, Våmhus
0250-454 78, 070-559 54 78
e-mail: gulli.matsson@telia.com

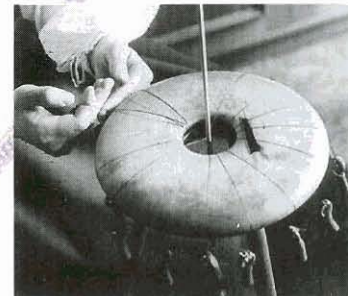

Eva Svensson, Våmhus
0250-452 94, 070-364 34 63
e-mail:
eva_henrietta@hotmail.com

Pia Matsson, Orsa
0250-418 88
e-mail: matsson@telia.com
Britt Marie Matsson

Anna Sparr, Danmark
+45 32 12 35 15
e-mail: anna@sparr.dk

Föreläsningen
"Härresande Historia"
Lecture "A Hairy Story"
Elisabet Martis, Våmhus
0250-450 04

Fäbodar

Fäbodbruk som vi känner det idag går att spåra långt tillbaka i tiden. I Sverige hade det sin storhetstid från 1600- fram till 1900-talet.

En fäbod är en plats i skogen eller på fjället dit man om somrarna tog sitt boskap för sommarbete. Detta gjorde man för att spara på marken kring modergården. Varje by hade sin egen fäbod som byns gårdar tillsammans brukade och skötte.

Oftast fanns det en hemfäbod och en långfäbod. Till hemfäboden, som låg några kilo-meter från gården, begav man sig på försommaren. När marken till stor del var avbetad begav man sig till långfäboden, som låg längre bort i skogen, där djuren fick beta till slutet på sommaren. Då styrde man åter kosan mot hemfäboden innan man flyttade hem till modergården igen inför vintern.

Oftast var det gårdens kvinnor som arbetade på fäboden. En fäbodkulla behövde sällan gå sysslolös, det fanns arbete från morgon till kväll. En stor del av hennes liv kretsade kring den mjölk som djuren dagligen gav henne. Hon tog hand om mjölken genom att koka messmör, kärna smör, ysta och göra långmjölk med mera.

Fäbodbruket försvann nästan helt efter 1950-talet men har under senare år börjat komma tillbaka igen. Idag fyller bruket inte samma funktions som det gjorde förr. Man har inte längre det stora behovet av att utöka betesmarkerna. Istället bedrivs fäbodbruk av andra skäl. Intresse och turism är exempel på sådana.

Hanna Rosdahl 2009 073-8194118 hanna_rosdahl@hotmail.com

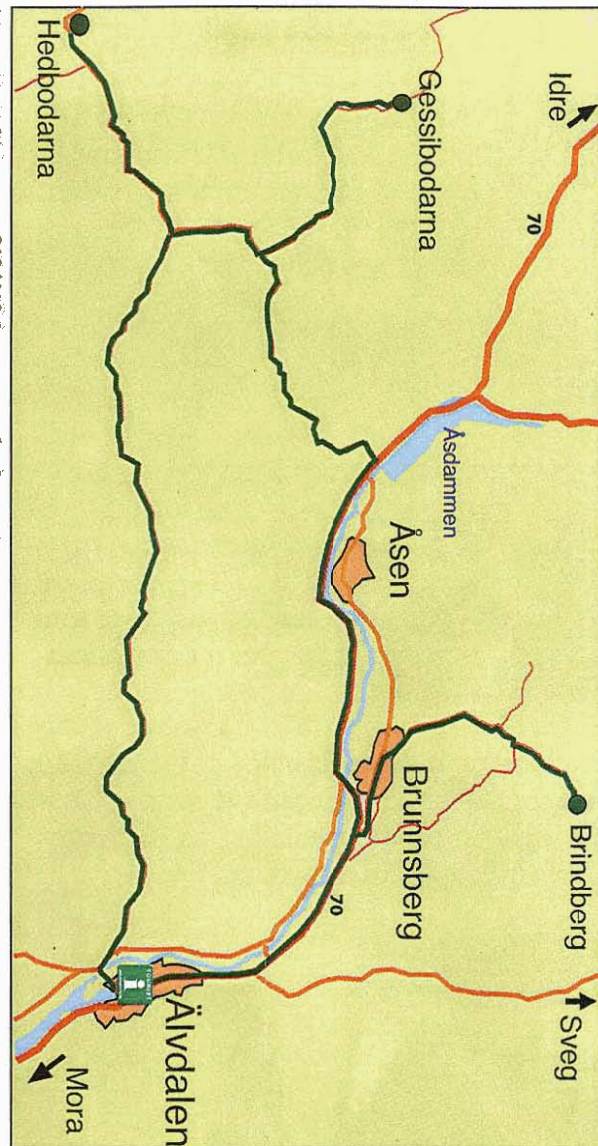
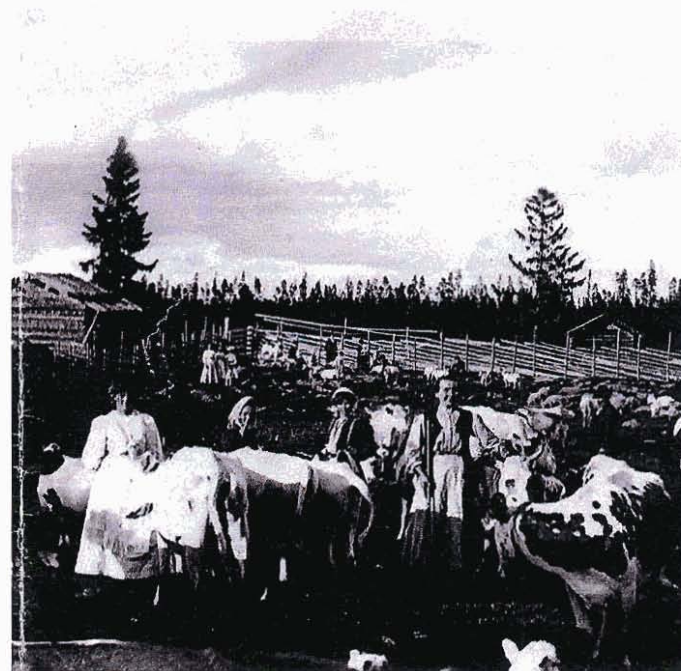

Foto framsida: Olov Wäln/
Älvdalens Hembygdsfören-
ings fotoarkiv
Övriga foton utan byline:
Hanna Rosdahl

Gessibodarna och
Hedbodarna är sky-
ltade från riksväg 70
vid Asdammen.
För att komma till
Brindberg, sväng av
mot Brunnberg, däri-
från är det skyltat.

Levande fäbodar i Älvdalen

En guide till några av Älvdalens levande fäbodar

Hedbodarna

Sedan sommaren 1993 bedriver Alf Sjödén fäbodbruk i Hedbodarna. Här får kor och getter beta grönt om somrarna från slutet av maj till början av oktober.

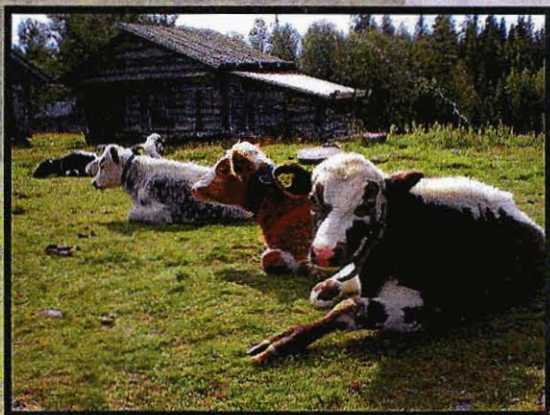
Hedbodarna är en så kallad långfäbod till byn Månsta. Det har den varit sedan storskiftet på 1880-talet men fäboden har varit i bruk längre än så. De äldsta husen är daterade till 1644.

Kommer du hit får du uppleva livet på en fäbod, du kan njuta av den vackra omgivningen och även köpa med dig fäbodprodukter som smör, ost och messmör.

Fika till större sällskap går att ordna efter överenskommelse.

Mer information:

Alf 070-3409554 eller Carita 070-6793799

Gessi fäbodar

Sedan 2008 tillbringar Anna Axelsson och Robert Gunérus somrarna i Gessibodarna tillsammans med barnen Linnea, Kasper och Evelina. Här finns kor, får, getter, hästar, renar, hönor och grisar.

Gessibodarna härstammar från 1700-talets slut och är en så kallad långfäbod till byn Åsen.

Fäboden är i bruk från slutet av maj till mitten av september och varje lördag 27 juni - 22 augusti är en liten fäbodservering öppen klockan 11-14. Då kan du smaka på hemgjorda fäbodprodukter som smör, ost och messmör som du också kan köpa med dig hem.

Servering går även att boka på andra tider, se bara till att höra av dig i förväg. Möjligheter för övernattnig på fäboden finns, med eller utan frukost.

Mer information:

Robert 070-2728456

Brindberg

Åke och Kerstin Nyström tillbringar sina somrar i fäboden Brindberg som ligger ca två mil norr om Älvdalen. Här betar kor, getter, får, hönor, ankor och grisar av det friska gröna gräset.

Brindberg har anor från 1500-talet och ända sedan dess har här funnits kor och andra djur på sommarbete.

Fäboden är i bruk från mitten av maj till mitten av oktober. Hit kan du komma för att uppleva livet på en fäbod och njuta av naturen och lugnet. Du kan även köpa med dig fäbodprodukter som smör, ost och messmör.

Mer information:

Kerstin 070-620 66 35

Foto: Pell Birgitta Andersson